

Купала ў новым ракурсе

Фонды музея Песняра папоўніліся цікавымі экспанатамі

У Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбылася ўрачыстая цырымонія перадачы ў дар музею новых экспанатаў. Фонды музея папоўніліся дзвюма графічнымі работамі вядомага беларускага графіка Сямёна Геруса «Янка Купала ў Ляўках» і «Сяўба», а таксама сувенірным партсігарам мінулага стагоддзя з выявай вялікага класіка.

Перадаў экспанаты ў дар музею калекцыянер Андрэй Філатаў.

— Для мяне з’яўляецца гонарам у 80-годдзе з дня стварэння выдатнага музея Янкі Купалы паднесці ў дар экспанаты, звязаныя з імем песняра, — адзначыў ён.

Дарэчы, раней калекцыянер перадаў у Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа графічную работу Міхаіла Моўчана, невядомую фатаграфію і бронзавы настольны медаль, выпушчаны да юбілею народнага паэта. «У гэтым я як патрыёт сваёй краіны выказаваю сваю грамадзянскую пазіцыю, вялікую павагу і шанаванне да вялікай спадчыны класікаў роднай літаратуры», — сказаў Андрэй Філатаў.

Дырэктар музея Ганна Галінская падзякавала яму і выказала ўпэўненасць, што супрацоўніцтва з членамі Беларускага рэспубліканскага грамадскага аб’яднання калекцыянераў працягнецца.

Віктар ІВАНЧЫКАЎ, фота аўтара.

ДЗЕЛЯ ЗАХАВАННЯ ПАМ’ЯЦІ

У Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны прайшло пашыранае пасяджэнне калегіі Дэпартамента па архівах і справаходстве Міністэрства юстыцыі. Падчас яго былі падведзены вынікі работы дзяржаўных архіўных устаноў за мінулы год і вызначаны планы на бягучы.

Як заўважыў дырэктар Дэпартамента па архівах і справаходстве Алег ВОІНАЎ, Год міру і стваральнай працы быў напружаным і выніковым. Ён скіроўваўся на выкананне даручэння прэм’ер-міністра па ўзмацненні інфармацыйна-асветніцкай дзейнасці, актывізацыі работы па выкарыстанні дакументаў Нацыянальнага архіўнага фонду і ўмацаванні матэрыяльна-тэхнічнай базы. Вялася актыўная работа па рэканструкцыі і будаўніцтве дадатковых плошчаў для архіўных устаноў галоўнымі ўпраўленнямі юстыцыі Віцебскай, Гомельскай, Гродзенскай і Магілёўскай абласцей. Распрацаваны праект дзяржаўнага архіва Мінска, будаўніцтва якога запланавана на 2024—2026 гады. У будучым гэта дазволіць палепшыць умовы прыняцця і захавання дакументаў. Між іншым, толькі за мінулы год дзяржаўнымі архівамі на пастаяннае захаванне ад арганізацыі прынята больш за 124 тысячы дакументаў.

Вялікая ўвага ўдзяляецца стварэнню электронных копій. Калі сярод найбольш каштоўных дакументаў яшчэ нядаўна было алічбавана толькі 9 працэнтаў, то сёння гэта лічба — ужо 24 працэнты, а да 2030 года плануецца давесці гэты паказальнік да 50 працэнтаў. Дзякуючы набыццю сучаснага капіравальнага абсталявання, архіўныя ўстановы змаглі актывізаваць работу па стварэнні лічбавых копій. За мінулы год было зроблена 1,6 мільёна электронных старонак!

Для данясення гістарычнай праўды да падрастаючых пакаленняў вырашана больш займацца папулярызаваннем дакументальных крыніц. Летась архіўнымі ўстановамі было праведзена 326 выставак і размешчана на сайтах 147 віртуальных выставачных праектаў. Асноўнымі тэмамі, для раскрыцця якіх падбіраліся дакументальныя крыніцы, былі гісторыя беларускай

дзяржаўнасці, гераізм беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны, генацыд. **Начальнік упраўлення па наглядзе за расследаваннем асабліва важных крымінальных спраў Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь талкачоў** выказаў падзяку архівістам за вялікую дапамогу ў пошуку і алічбаванні дакументаў аб злачынствах, здзейшаных нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў гады вайны. Гэтыя дакументы выкарыстоўваюцца падчас расследавання справы аб генацыдзе беларускага народа, некаторыя ўвайшлі ў спецыяльны зборнікі, былі выкарыстаныя падчас праекта «Генацыд. Без права на жыццё», які Генеральная пракуратура вядзе разам з Белтэлерадыёкампаніяй. Гэта цыкл фільмаў пра злачынствы, здзейшаныя супраць мірных грамадзян у гады акупацыі.

Нацыянальны архіў і Дзяржаўны архіў кінафотафонадакументаў падрыхтавалі выстаўкі, прысвечаныя тэмам гісторыі развіцця выбарчай сістэмы нашай краіны, стагоддзю Вяроўнага суда, 90-годдзю з дня афіцыйнага адкрыцця Дома ўрада. З прадстаўленымі на іх дакументамі пазнаёміліся вышэйшыя службовыя асобы, кіраўнікі міністэрстваў, дэпутаты Нацыянальнага сходу, а таксама школьнікі і студэнты. Дарэчы, некаторыя з дакументаў па гісторыі выбарчага права можна было паглядзець і перад пасяджэннем калегіі Дэпартамента па архівах і справаходстве. У Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны іх прадстаўляла начальнік аддзела Нацыянальнага архіва

Беларусі Маргарыта Старасценка. У міні-экспазіцыі, напрыклад, былі размешчаны працягам першага пасяджэння цэнтральнай выбарчай камісіі ад 4 кастрычніка 1922 года, план работы цэнтральнай выбарчай камісіі, узоры бюлетэняў, тэлеграма з інфармацыяй аб колькасці людзей, якія ўзялі ўдзел у выбарах. Тут можна было пабачыць, як выглядалі выбарчыя ўчасткі ў 1937 годзе, працягам і інструкцыі, якія датычыліся выбарчых камісій, указ аб складзе выбарчай камісіі, у якім пазначаны прозвішчы Якуба Коласа, Андрэя Александровіча, заклікі да розных катэгорый выбаршчыкаў і нават дакладную запіску 1954 года аб працы работнікаў юстыцыі на выбарчых участках, калі грамадзяне атрымлівалі кансультацыі юрыстаў па розных пытаннях. Частка дакументаў была прысвечана ўжо 1990-м гадам. У архівах захоўваюцца дакументы, звязаныя з прапрацоўкай Канстытуцыі 1994 года, сярод іх ёсць нават лісты з прапановамі і заўвагамі, якія паступалі ад звычайных грамадзян.

Сярод буйных праектаў, над якімі працуюць архівы, — «Гарады Беларусі» і «Біяграфія маёй краіны». За час рэалізацыі апошняга створана 190 відэаролікаў (114 з іх — у 2023 годзе). Падрыхтаваны сюжэты раскажваюць пра ўнікальныя падзеі і знамянальныя даты ў гісторыі Беларусі, выдатных палітычных і культурных дзеячаў.

Разам з Белтэлерадыёкампаніяй архівісты працуюць над праектам «У адкрытым доступе». Запушчаны новы цыкл сюжэтаў, прысвечаных 80-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-

фашысцкіх захопнікаў. Ствараюцца ролікі сацыяльнай рэкламы, якія транслююцца ў кінатэатрах і месцах агульнага карыстання.

Таксама рыхтуюцца кіналекторыі, прысвечаныя юбілейным датам. Так у мінулым годзе былі зроблены два пілотныя праекты на тэмы «Дзяржаўныя сімвалы» і «Вызваленне і адраджэнне беларускай сталіцы». **Міністр юстыцыі Сяргей ХАМЕНКА** заўважыў, што цяпер архівістам важна рыхтаваць дакументы, звязаныя з 80-годдзем вызвалення Беларусі. Пажадана, каб у кожным рэгіёне даследчыкі звярнулі ўвагу на даты, прымеркаваныя да вызвалення канкрэтных гарадоў. Сярод тэм, якія трэба прапрацоўваць сёлета, — 30-годдзе Канстытуцыі Беларусі, 85-годдзе аб’яднання Усходняй і Заходняй Беларусі. У Год якасці варта адшукваць дакументы аб тым, якія прадпрыемствы атрымлівалі знак якасці за сваю прадукцыю. Таксама міністр звярнуў увагу на папулярызаванне гісторыі і выхаванне моладзі, пошук новых падыходаў, бо даносіць праўдзівую інфармацыю можна нават праз віктарыны і квэсты.

Рэспубліканская акцыя «Архівы — школе» набывае папулярнасць сярод хлопцаў і дзяўчат. За мінулы год праведзена больш за 950 мерапрыемстваў, якія наведвалі больш за 14 тысяч школьнікаў і студэнтаў. Запушчаны пілотны праект «Юны архівіст», калі за кожным архівам замацавана навукальная ўстанова, з якой заключана пагадненне і праводзіцца работа ў профільных класах сацыяльна-гуманітарнай накіраванасці. Летась прайшло 150 такіх сустрэч, падчас якіх навучэнцы могуць больш паглыблена вывучаць гісторыю свайго краю.

Упершыню ў лістападзе 2023 года ў рамках сацыяльна значнага праекта «Без тэрміну даўнасці. Непакораныя» прайшоў адкрыты кінатэатрафон. Мерапрыемства было арганізавана архівам кінафотонадакументаў разам з рэспубліканскай арганізацыяй «Дзіцячае медыйнае аб’яднанне «Бумеранг». У ім узялі ўдзел 250 беларускіх навучэнцаў з 16 навукальных устаноў. Для іх былі арганізаваны практычныя заняткі па стварэнні вучэбных фільмаў, праведзеныя майстар-класы з рэжысёрамі і апэратарамі.

Падчас пасяджэння калегіі можна было азнаёміцца з кнігамі, якія пабачылі свет дзякуючы архівістам. У мінулым годзе ўстановамі падрыхтавана чатырнаццаць выданняў (з іх восем — Нацыянальным архівам).

Таксама быў прадстаўлены дакументальны праект «Аднавім Беларусь разам!», прысвечаны адбудове народнай гаспадаркі БССР у 1943—1950 гадах.

Вядзецца работа над інтэрнэт-сайтам «Дакументальны летапіс краіны», дзе гісторыя беларускай дзяржаўнасці падаецца на аснове дакументаў. Летась сайт папоўніўся крыніцамі, якія звязаны з 352 падзеямі, што адбыліся з 1919 да 1953 года, сёлета плануецца сабраць дакументы, якія будуць датычыцца далейшага гістарычнага перыяду — да 1991 года.

Папоўніўся таксама партал «Партызаны Беларусі»: унесена больш за 217 тысяч электронных старонак на ўдзельніках партызанскага руху, павялічыўся раздзел «Карты партызанскіх баёў і аперацый».

Вырасла база даных сайта «Беларускія вёскі, спаленыя ў гады Вялікай Айчыннай вайны», сёння ў яе ўнесены 9194 населеныя пункты.

Напаўняецца сайт «Афіцыйныя геральдычныя сімвалы Рэспублікі Беларусь», летась у яго ўнесены 83 афіцыйныя геральдычныя сімвалы, сярод якіх юбілейныя медалі да памятных дат, эмблемы, сцягі, нагрудныя знакі дзяржаўна-афіцыйнай, грамадскіх аб’яднанняў, прафсаюзаў.

За мінулы год архівісты адказалі амаль на 31 тысячы запытаў. Колькасць наведвальнікаў чытальных зал склала звыш 21 тысячы. З мэтай удасканалення работы ў гэтым кірунку ўпершыню быў праведзены конкурс на лепшую чытальную залу архіваў. Пераможцы вызначаліся ў розных катэгорыях. Так сярод рэспубліканскіх устаноў лепшая чытальная зала належыць Нацыянальнаму архіву, сярод абласных архіваў адзначаны Віцебскі, занальных — Рэчыцкі. Таксама падчас пасяджэння калегіі прымалі ўзнагароды і віншаванні найлепшыя архіўныя ўстановы ды іх работнікі.

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ, фота аўтара.